

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 520/2012-53

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 6. mája 2015, v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Ladislava Orosza prerokoval prijatú sťažnosť [REDAKČNÝ ZNAČENIE], [REDAKČNÝ ZNAČENIE] zastúpeného Advokátskou kanceláriou SOUKENÍK – ŠTRPKA, s. r. o., Šoltésovej 14, Bratislava, konajúcou prostredníctvom advokáta a prokuristu JUDr. Petra Rokaša, vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne č. k. 4 Co 331/2011-470 z 29. marca 2012, za účasti Krajského súdu v Trenčíne, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKČNÝ ZNAČENIE] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne č. k. 4 Co 331/2011-470 z 29. marca 2012 porušené bolo.

2. Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne č. k. 4 Co 331/2011-470 z 29. marca 2012 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Trenčíne je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 323,49 € (slovom tristodsaťtri eur a štyridsaťdeväť centov) na účet Advokátskej kancelárie SOUKENÍK – ŠTRPKA, s. r. o., Šoltésovej 14, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. júla 2012 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“, v citáciách aj „žalovaný 2/“), zastúpeného Advokátskou kanceláriou SOUKENÍK – ŠTRPKA, s. r. o., Šoltésovej 14, Bratislava, konajúcou prostredníctvom advokáta a prokuristu JUDr. Petra Rokaša, vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkom Okresného súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) č. k. 21 C 179/2006-378 z 23. júna 2011 a rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 4 Co 331/2011-470 z 29. marca 2012.

Z obsahu sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol ako žalovaný v 2. rade účastníkom súdneho konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 21 C 179/2006, v ktorom sa žalobcovia, resp. v prípade niektorých z nich ich právni predchodcovia (ďalej len „žalobcovia“), domáhali, aby okresný súd rozsudkom vyslovil neplatnosť kúpnej zmluvy uzatvorenej 15. decembra 2003 (ďalej len „kúpna zmluva z 15. decembra 2003“, v citáciách aj „1. Kúpna zmluva“) medzi žalovaným v 1. rade (v citáciách aj „[REDAKOVANÉ]“) ako predávajúcim a sťažovateľom ako kupujúcim, predmetom ktorej boli poľnohospodárske a lesné pozemky nachádzajúce sa v katastrálnom území [REDAKOVANÉ] a zapísané na liste vlastníctva [REDAKOVANÉ] ako aj neplatnosť kúpnej zmluvy uzatvorenej 8. marca 2006 (ďalej len

„kúpna zmluva z 8. marca 2006“, v citáciách aj „2. Kúpna zmluva“) medzi sťažovateľom ako predávajúcim a žalovanými v 3. a 4. rade ako kupujúcimi, predmetom ktorej bola parcela [REDAKOVANÉ], ktorá bola vytvorená odčlenením od parcely [REDAKOVANÉ] na základe geometrického plánu [REDAKOVANÉ] vypracovaného [REDAKOVANÉ].

Žalobcovia svoju žalobu odôvodnili tým, že ako podieloví spoluvlastníci spoločných nehnuteľností bývalej urbárskej obce [REDAKOVANÉ] mali naliehavý právny záujem na požadovanom určení, pretože podľa zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 503/2003 Z. z.“) by im mohol byť navrátený majetok, ktorý tvoria nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom namietaných kúpnych zmlúv. Žalobcovia tiež uviedli, že už v minulosti sa neúspešne domáhali navrátenia svojho vlastníctva k sporným nehnuteľnostiam, najprv podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov a neskôr na základe zákona Slovenskej národnej rady č. 293/1992 Zb. o úprave niektorých vlastníckych vzťahov k nehnuteľnostiam v znení neskorších predpisov.

Žalobcovia ďalej poukázali na skutočnosť, že po nadobudnutí platnosti zákona č. 503/2003 Z. z. opätovne získali možnosť domôcť sa navrátenia svojho vlastníctva k sporným nehnuteľnostiam, pričom túto možnosť stratili, keď žalovaný v 1. rade previedol v období medzi platnosťou a účinnosťou zákona č. 503/2003 Z. z. vlastnícke právo na sťažovateľa. Keďže žalobcovia boli toho názoru, že žalovaný v 1. rade mal vedomosť o tom, že sa podľa zákona č. 503/2003 Z. z. stane povinnou osobou a sporné nehnuteľnosti im bude musieť vydať, a napriek tomu uvedené nehnuteľnosti previedol na sťažovateľa, konal tak s cieľom obísť zákon č. 503/2003 Z. z. Z uvedeného dôvodu zastávali názor, že kúpna zmluva z 15. decembra 2003 je podľa § 39 Občianskeho zákonníka absolútne neplatným právnym úkonom. Pretože žalobcovia boli toho názoru, že kúpna zmluva z 15. decembra 2003 ako právny úkon predchádzajúci uzatvoreniu kúpnej zmluvy z 8. marca 2006 je absolútne neplatným právnym úkonom pre obchádzanie

zákona č. 503/2003 Z. z., potom je pre rozpor so zákonom neplatná aj kúpna zmluva z 8. marca 2006.

Sťažovateľ spolu so žalovaným v 1. rade s uvedenou argumentáciou žalobcov nesúhlasili a žalobu žiadali v celom rozsahu zamietnuť. V priebehu konania pred okresným súdom argumentovali najmä tým, že právna konštrukcia žalobcov o obchádzaní platného, ale neúčinného zákona je v rozpore s princípom právnej istoty, ochrany a dôvery účastníkov právnych vzťahov a vo svojej podstate pôsobí so spätnými účinkami na vzťahy uzatvorené pred jej účinnosťou.

Okresný súd rozsudkom č. k. 21 C 179/2006-378 z 23. júna 2011 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) v merite veci žalobe v podstatnej časti vyhovel, keď rozhodol o neplatnosti kúpnej zmluvy z 15. decembra 2003 uzatvorenej medzi žalovaným v 1. rade a sťažovateľom a kúpnej zmluvy z 8. marca 2006 uzatvorenej medzi sťažovateľom a žalovanými v 3. a 4. rade. Okresný súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že „... žalobcovia sa domáhali, vrátenia vlastníctva k svojmu majetku už v minulosti... Aj z listu žalovaného 1/ zo dňa 13. 10. 2003 vyplýva, že sa žalobcovia domáhajú svojich vlastníckych nárokov. Je jednoznačné, že žalovaný 1/ vedel o tom, že zákon č. 503/2003 Z. z. bol uverejnený v Zbierke zákonov, pričom medzi jeho platnosťou a účinnosťou bola určitá doba. Toto nakoniec žalovaný 1/ ani nepoprel. Na základe toho súdu dospel k záveru, že ak v čase od platnosti do účinnosti zákona č. 503,2003 Z. z. žalovaný 1/ scudzil predmetné nehnuteľnosti žalovanému 2/ ako fyzickej osobe, ktorej sa reštitučné nároky v zmysle tohto zákona netýkajú, urobil tak úmyselne a s cieľom zabrániť tomu, aby stratil vlastníctvo k predmetným nehnuteľnostiam.“. Svoje rozhodnutie, ktorým vyslovil neplatnosť označených kúpnych zmlúv, právne odôvodnil s poukazom na znenie § 4 ods. 2 prvej vety a § 6 ods. 2 písm. a) zákona č. 503/2003 Z. z. v spojení s § 39 Občianskeho zákonníka.

Proti rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ spolu s ostatnými žalovanými odvolanie. Sťažovateľ svoje odvolanie odôvodnil tým, že okresný súd vec nesprávne právne posúdil, neúplne zistil skutkový stav veci a v konaní mu odňal možnosť konať pred súdom. V súvislosti s uplatnenými odvolacími dôvodmi sťažovateľ predovšetkým namietal,

že právny názor vyslovený okresným súdom v jeho rozsudku, podľa ktorého kúpna zmluva z 15. decembra 2003 je absolútne neplatným právnym úkonom pre obchádzanie zákona č. 503/2003 Z. z., je v rozpore so zákazom spätnej účinnosti právnych noriem. Sťažovateľ tiež uviedol, že v čase uzatvorenia kúpnej zmluvy z 15. decembra 2003 jej účastníci konali v súlade so všetkými všeobecne záväznými právnymi predpismi účinnými v danom čase, a preto nemožno jej neplatnosť odôvodňovať tým, že by obchádzala zákon, ktorý bol v čase jej uzatvorenia síce platným právnym predpisom, ale ešte neúčinným. Sťažovateľ ďalej uviedol, že ak okresný súd pripustil takéto právne posúdenie označenej kúpnej zmluvy, porušil tým princíp zákazu retroaktivity právnych noriem a s tým súvisiaci princíp právnej istoty účastníkov právnych vzťahov a ochrany ich dôvery v právny poriadok ako integrálnych súčastí princípu právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy. Na podklade týchto dôvodov sa sťažovateľ domáhal zrušenia odvolaním napadnutého rozsudku okresného súdu a vrátenia mu veci na ďalšie konanie, eventuálne jeho zmeny v podobe zamietnutia žaloby v celom rozsahu.

Krajský súd rozhodol o odvolaní sťažovateľa a ostatných žalovaných rozsudkom č. k. 4 Co 331/2011-470 z 29. marca 2012 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“ alebo „napadnuté rozhodnutie“), ktorým rozsudok okresného súdu postupom podľa § 219 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) ako vecne správny potvrdil. Krajský súd v odôvodnení svojho rozsudku uviedol, že *„... preskúmal všetky námietky, ktoré boli v odvolaní žalovanými 1/ – 4/ vznesené a v plnom rozsahu sa stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozsudku a to po skutkovej aj právnej stránke“*.

Z uvedeného dôvodu sa postupom podľa § 219 ods. 2 OSP obmedzil len na skonštatovanie jeho správnosti, pričom na zvýraznenie správnosti rozsudku okresného súdu uviedol: *„Z obsahu spisu je nepochybné a medzi účastníkmi nesporné, že v konaní pred Okresným súdom v Trenčíne, vedenom pod sp. zn. 7 C 468/1999 sa žalobcovia domáhali vrátenia vlastníctva k svojmu majetku, pričom aj z listu žalovaného 1/ zo dňa 13. 10. 2003 vyplýva, že žalobcovia sa domáhajú svojich reštitučných nárokov. Vklad kúpnej zmluvy uzavretej medzi žalovanými 1/ a 2/ dňa 15. 12. 2003 bol povolený Správou*

katastra [redacted] pod č. [redacted] dňa 22. 12. 2003, a to je v čase, keď už zákon č. 503/2003 Z. z. z 24. 10. 2003 bol uverejnený v Zbierke zákonov a to dňom 02. 12. 2003. Žalovaný 1/ vedel, že sa stáva povinnou osobou podľa § 4 ods. 2 cit. zákona a nemôže pozemok previesť odo dňa účinnosti tohto zákona do vlastníctva iného, pretože tento zákon v uvedenom ustanovení vyslovil, že takýto úkon je neplatný. Pokiaľ žalovaný 1/ chcel obísť toto ustanovenie a do účinnosti zákona, teda do 01. 01. 2004 previedol vlastníctvo sporných nehnuteľností na žalovaného 2/ z dôvodu, že vlastníctvo k pozemkom alebo ich častiam nemožno navrátiť, ak pozemok je vo vlastníctve fyzickej osoby, nastal taký právny stav, že sa znemožnilo navrátenie vlastníctva na žalobcov k požadovaným pozemkom podľa zákona č. 503/2003 Z. z. Za daného stavu aj odvolací súd zdieľa názor súdu prvého stupňa, že kúpna zmluva uzavretá medzi žalovanými 1/ a 2/ je absolútne neprávny právny úkonom podľa § 39 Občianskeho zákonníka, nakoľko svojím obsahom a účelom obchádza zákon č. 503/2003 Z. z. Obchádzanie zákona obsahom alebo účelom urobeného právneho úkonu znamená, že právny úkon neodporuje síce výslovnému zneniu zákonného ustanovenia, avšak svojimi dôsledkami sleduje ten cieľ, aby zákon nebol dodržaný. V prejednávanej veci žalovaný 1/ ako predávajúci a žalovaný 2/ ako kupujúci uzavreli kúpnu zmluvu dňa 15. 12. 2003 (teda pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 503/2003 Z. z.), avšak účastníci tejto zmluvy dosiahli cieľ, ktorý v konečnom dôsledku znamená, že žalobcovia v dôsledku toho, že sa sporné pozemky stali vlastníctvom fyzickej osoby, boli vylúčení z možnosti ďalšími právnymi prostriedkami domôcť sa navrátenia vlastníctva k sporným pozemkom podľa zákona č. 503/2003 Z. z. Z vykonaného dokazovania nesporne vyplýva, že žalovaný 1/ mal vedomosť o tom, že zákon č. 503/2003 Z. z. bol uverejnený v Zbierke zákonov SR dňom 02. 12. 2003 a preto pokiaľ medzi jeho platnosťou a účinnosťou uzavrel kúpnu zmluvu so žalovaným 2/, urobil tak úmyselne, s cieľom obísť zákon č. 503/2003 Z. z., v dôsledku čoho sa žalobcovia nemohli domôcť navrátenia vlastníctva k sporným pozemkom. Obdobný právny záver bol už zaujatý aj Najvyšším súdom SR v rozhodnutí pod sp. zn. 4 Cdo 180/2007 zo dňa 30. 06. 2009, preto odvolacie námietky žalovaných 1/, 2/ o protiústavnom právnom posúdení veci neboli dôvodné.“

Proti rozsudku okresného súdu a rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ podľa čl. 127 ods. 1 ústavy sťažnosť, ktorú po rekapitulácii priebehu konania pred všeobecnými súdmi v súvislosti s namietaným porušením svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy odôvodňuje v zásade tým, že „*Krajský súd ako aj Okresný súd pri právnom posúdení veci podľa názoru sťažovateľa použili výklad právnych predpisov a zároveň takto interpretované právne predpisy aplikovali na skutkový stav v rozpore s čl. 1 ods. 1 Ústavy, a to predovšetkým so zákazom retroaktivity, v dôsledku čoho porušili svoju povinnosť v zmysle čl. 2 ods. 2 Ústavy konať v medziach platných a účinných právnych predpisov a neoprávnene tak porušil právo sťažovateľa na súdnu ochranu.*“.

Sťažovateľ argumentuje porušením princípu zákazu retroaktivity, k uplatneniu ktorého tak napadnutým rozsudkom okresného súdu, ako aj napadnutým rozsudkom krajského súdu došlo. Nesúhlasí s tým, že «*Podľa názoru oboch súdov, teda [REDAKOVANÉ] a sťažovateľ obišli platný, hoci nie v danom čase účinný zákon, a teda uskutočnili právny úkon – uzatvorili 1. Kúpnu zmluvu, ktorá je ako právny úkon podľa názoru oboch súdov nedovolená. V zmysle tohto právneho názoru oboch súdov by pravdepodobne boli sťažovateľ a [REDAKOVANÉ] konali v súlade s právnymi predpismi len vtedy, ak by sa v danom čase riadili ešte neúčinným Zákonom o navrátení vlastníctva, ktorý zakazuje povinnej osobe previesť vlastnícke právo k Nehnutelnostiam.*

Podľa názoru sťažovateľa je však absurdné a právne nemožné, aby sťažovateľ ako aj [REDAKOVANÉ] postupovali v danom čase v zmysle Zákona o navrátení vlastníctva, nakoľko tento nebol ešte v čase uzatvárania 1. Kúpnej zmluvy účinný, hoci už bol platný. Postupovanie v zmysle platného, ale nie účinného právneho predpisu – Zákona o navrátení vlastníctva by v danom čase znamenalo, že obaja účastníci právneho úkonu – 1. Kúpnej zmluvy priznávajú Zákonu o navrátení vlastníctva účinnosť skôr, ako ju reálne nadobudol.

Zároveň si sťažovateľ dovoľuje uviesť, že 1. Kúpnu zmluvu by uzatvoril aj v prípade, ak by nebol v Zbierke zákonov zverejnený Zákon o navrátení vlastníctva.

Sťažovateľ si dovoľuje uviesť, že Krajský súd v Rozsudku a Okresný súd v Rozsudku 1 vychádzajú z takej interpretácie právnej normy a subsumpcie právneho stavu pod takto interpretovanú právnu normu – ust. Zákona o navrátení vlastníctva v spojení s ust. § 39

Občianskeho zákonníka, ktorú nebolo na daný právny vzťah možné použiť, nakoľko v čase uskutočnenia právneho úkonu – uzatvorenia 1. Kúpnej zmluvy a jej vkladu do katastra nehnuteľností ešte Zákon o navrátení vlastníctva nebol účinný a neobsahuje ani intertemporálne ustanovenia umožňujúce akúkoľvek spätnú účinnosť vo vzťahu k právnym vzťahom, ako je 1. Kúpna zmluva. Takúto spätnú účinnosť podľa názoru sťažovateľa neumožňuje ani ust. § 39 Občianskeho zákonníka, ktorým oba sudy odôvodňujú neplatnosť 1. Kúpnej zmluvy. Práve v dôsledku takéhoto výkladu právnej normy a jej následnej subsumpcie došlo zo strany Krajského súdu a Okresného súdu k použitiu retroaktivity v rozpore s princípmi právneho štátu.

Ak by bol prípustný výklad ust. § 39 Občianskeho zákonníka v kontexte vyššie uvedeného, ktorý použil Okresný súd ako aj Krajský súd, znamenalo by to, že by sudy mohli rozhodnúť o určení absolútnej neplatnosti právneho úkonu v zmysle ust. § 39 Občianskeho zákonníka vždy, ak by bol právny úkon urobený v čase medzi platnosťou a účinnosťou právneho predpisu a išlo by o právny úkon, ktorý by tento platný avšak ešte nie účinný právny predpis považoval odo dňa svojej účinnosti za neplatný, a teda účastníci právnych vzťahov by boli v tomto prípade nútení z dôvodu akejsi „právnej istoty“ správať sa podľa prijatých právnych predpisov už odo dňa ich platnosti, hoci by nimi ešte v zmysle právnych princíпов slovenského právneho poriadku neboli viazaní, a to zo strachu, že inak by súd v budúcnosti mohol určiť absolútnu neplatnosť ich právneho úkonu. Týmto by sa zotrel akýkoľvek rozdiel medzi platnosťou a účinnosťou.».

Podľa sťažovateľa napadnutými rozhodnutiami označených súdov došlo aj k porušeniu princípu právnej istoty. Je toho názoru, že „Práve interpretáciou ust. § 39 Občianskeho zákonníka v spojení so Zákonom o navrátení vlastníctva, ktorý bol v čase konania sťažovateľa neúčinný, a jej aplikáciou na daný stav, zapríčinili Okresný súd a Krajský súd, že rozhodovanie sa stalo nepredvídateľným, nakoľko porušuje vyššie uvedené ustanovenia Ústavy a nezaručuje zákonnosť súdneho konania v súlade s ust. § 3 Občianskeho súdneho poriadku.“.

K obchádzaniu zákona, na ktorý poukázal tak krajský súd, ako aj okresný súd, sťažovateľ uvádza, že je toho názoru, „že v prípade uzatvorenia 1. Kúpnej zmluvy medzi [REDACTED] a sťažovateľom vzhľadom na uvedené nemôže ísť o obchádzanie zákona, pretože:

pravidlá obsiahnuté v platnej, ale v tom čase nie účinnej norme – v Zákone o navrátení vlastníctva – sťažovateľ a [REDACTED] ako účastníci 1. Kúpnej zmluvy nemohli vylúčiť ako záväzné pravidlá, nakoľko tieto pravidlá v tom čase záväzné neboli,

- výsledok, ktorý sťažovateľ a [REDACTED] uzatvorením 1. Kúpnej zmluvy a povolením zápisu prevodu vlastníckeho práva k Nehnutelnostiam vkladom do katastra nehnuteľností dosiahli, nebol v tom čase výsledkom právnou normou zakázaným,

- sťažovateľ a [REDACTED] uzatvorením Kúpnej zmluvy nemohli sledovať nedodržanie zákona, nakoľko Zákon o navrátení vlastníctva v tom čase nedodržaný ani nemohol byť, keďže nebol ešte účinným.

Zároveň si sťažovateľ dovoľuje uviesť, že v tomto prípade rovnako nie je možné, aby 1. Kúpna zmluva bola považovaná za absolútne neplatnú z dôvodu, že jej účel odporuje zákonu, ako to uvádza Okresný súd a následne aj Krajský súd. Z hľadiska právnej teórie sa pod účelom právneho úkonu rozumie predstava toho, čo si prajú účastníci právneho úkonu (sťažovateľ a [REDACTED]), aby sa stalo. V tomto prípade je nepochybné, že sťažovateľ mal predstavu, že uzatvorením 1. Kúpnej zmluvy a jej zápisom vkladom do katastra nehnuteľností dôjde k prevodu vlastníckeho práva z [REDACTED] na sťažovateľa. Tento účel uzatvorenia 1. Kúpnej zmluvy je z jej obsahu zjavný a nakoniec vyplýva aj z toho, akým spôsobom sa v súčasnosti Nehnutelnosti užívajú (t. j. že ich sťažovateľ prenecháva do nájmu svojej obchodnej spoločnosti, ktorá ich používa v rámci svojej podnikateľskej činnosti v oblasti poľnohospodárstva). Spôsob využívania Nehnutelností nebol v konaní pred Okresným súdom ako ani Krajským súdom Žalobcami spochybňovaný.“.

V súvislosti s namietaným porušením svojho základného práva na súdnu ochranu sťažovateľ tvrdí, že došlo aj k neoprávnenému zásahu do jeho vlastníckeho práva, ktoré bolo namietaným rozsudkom krajského súdu v spojení s rozsudkom okresného súdu obmedzené v rozpore s ústavou, a to z týchto dôvodov:

„Rozsudkom Krajského súdu v spojení s Rozsudkom 1 Okresného súdu bolo v rozpore s Ústavou obmedzené:

- vlastnícke právo sťažovateľa ako nadobúdateľa, a to z dôvodu, že napriek uzatvoreniu 1. Kúpnej zmluvy v súlade s právnymi predpismi platnými a účinnými v tom čase, ako aj zápisu jeho vlastníckeho práva k Nehnutelnostiam vkladom do katastra nehnuteľností v súlade s právnymi predpismi platnými a účinnými v čase zápisu, na základe Rozsudku v spojení s Rozsudkom 1 prebieha v súčasnosti na Správe katastra [REDAKOVANÉ] konanie, na základe ktorého bude znova ako vlastník Nehnutelností zapísané [REDAKOVANÉ], a teda bude sťažovateľ v rozpore s Ústavou pozbavený svojho vlastníckeho práva,

- vlastnícke právo sťažovateľa ako vlastníka prevádzajúceho Pozemok parc. č. 469, a to najmä z dôvodu obmedzenia výkonu vlastníckeho práva v časti nakladania s Nehnutelnosťami z dôvodu, že 1. Kúpna zmluva bola určená Rozsudkom v spojení s Rozsudkom 1 ako absolútne neplatná, v dôsledku čoho bola za absolútne neplatnú určená aj 2. Kúpna zmluva.

Obmedzenie vlastníckeho práva v zmysle Rozsudku v spojení s Rozsudkom 1 presahuje povolený rámec obmedzenia podľa ust. čl. 13 Ústavy...

Sťažovateľ je presvedčený, že Rozsudkom v spojení s Rozsudkom 1 je obmedzené vlastnícke právo protiústavné, nakoľko zákon o navrátení vlastníctva v čase prevodu vlastníckeho práva k Nehnutelnostiam nebol účinný, čím došlo k porušeniu právnej istoty právneho princípu zákazu retroaktivity. Rovnako je sťažovateľ toho názoru, že takéto obmedzenie vo vzťahu k vlastníckemu právu sťažovateľa nie je založené na spravodlivej rovnováhe. Nezákonne a protiústavné sa uprednostňuje právo Žalobcov pred vlastníckym právom sťažovateľa, pričom na takéto obmedzenie neexistuje žiaden zákonný dôvod, hoci ho Ústava vyžaduje.

Sťažovatelia si rovnako dovoľujú poukázať na to, že prevod vlastníckeho práva z [REDAKOVANÉ] na sťažovateľa nemal za následok zánik reštitučného nároku ako ani nijako neovplyvnil samotné posúdenie, či sa Žalobcom reštitučný nárok priznať má alebo nie. V zmysle ust. § 6 ods. 2 zákona o navrátení vlastníctva totiž v takomto prípade vzniká oprávnenej osobe (Žalobcom) reštitučný nárok spočívajúci v prevode vlastníckeho práva k pozemkom štátu v primeranej výmere a bonite, akej boli pôvodné pozemky, t. j.

Žalobcovia majú nárok na náhradné pozemky. Preto v konečnom dôsledku Žalobcovia ako oprávnené osoby v zmysle Zákona o navrátení vlastníctva nie sú na svojich právach ukrátení, resp. ukrátenie je v porovnaní s obmedzením vlastníckeho práva sťažovateľa zanedbateľné.“

Na tomto základe sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd po prijatí jeho sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„Základné právo sťažovateľa – ██████████ vyplývajúce z ust. čl. 46 a čl. 20 ods. 1 Ústavy bolo porušené Rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 29. 03. 2012, sp. zn. 4 Co/331/2011-470, a Rozsudkom Okresného súdu Trenčín zo dňa 23. 06. 2011, sp. zn. 21 C/179/2006-378.

Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 29. 03. 2012, sp. zn. 4 Co/331/2011-470, a Rozsudok Okresného súdu Trenčín zo dňa 23. 06. 2011, sp. zn. 21 C/179/2006-378 sa v súlade s ust. § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ÚS zrušuje a vec sa vracia Okresnému súdu na ďalšie konanie.

Krajský súd v Trenčíne a Okresný súd Trenčín sú povinní do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu zaplatiť sťažovateľovi finančné zadosťučinenie vo výške 1 000,- EUR (slovom jedentisíc eur).

Krajský súd v Trenčíne a Okresný súd Trenčín sú povinní uhradiť sťažovateľovi trovy konania do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet právneho zástupcu.

Alternatívne

Základné právo sťažovateľa vyplývajúce z ust. čl. 46 a čl. 20 ods. 1 Ústavy bolo porušené Rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 29. 03. 2012, sp. zn. 4 Co/331/2011-470.

Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 29. 03. 2012, sp. zn. 4 Co/331/2011-470 sa v súlade s ust. § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ÚS zrušuje a vec sa vracia Krajskému súdu v Trenčíne na ďalšie konanie.

Krajský súd v Trenčíne je povinný do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu zaplatiť sťažovateľovi finančné zadosťučinenie vo výške 1 000,- EUR (slovom jedentisíc eur).

Krajský súd v Trenčíne je povinný uhradiť sťažovateľovi trovy konania do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet právneho zástupcu.“

Sťažovateľ v sťažnosti tiež navrhuje, aby ústavný súd podľa § 52 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) rozhodol o dočasnom opatrení a odložil vykonateľnosť napadnutého rozsudku krajského súdu v spojení s napadnutým rozsudkom okresného súdu a „uložil tretím osobám, aby sa dočasne zdržali oprávnenia priznaného právoplatným Rozsudkom v spojení s Rozsudkom 1. Žalobcovia totiž už požiadali Správu katastra [REDAKOVANÉ] o zápis Rozsudku v spojení s Rozsudkom 1 záznamom do katastra nehnuteľností, ako to vyplýva aj z [REDAKOVANÉ], katastrálne územie [REDAKOVANÉ], na ktorom je vyznačená plomba [REDAKOVANÉ], ako aj z informácie o katastrálnom konaní [REDAKOVANÉ], ktorých kópie prikladáme v prílohe sťažnosti. V dôsledku tohto zápisu dôjde k tomu, že sťažovateľ bude pozbavený svojho vlastníckeho práva a nebude môcť Nehnutelnosti užívať ako ani ich prenechávať do užívania tretím osobám a zároveň sa stane neplatnou okrem 1. Kúpnej zmluvy aj 2. Kúpna zmluva, ktorou previedol vlastné právo k Pozemku parc. č. [REDAKOVANÉ] na manželov [REDAKOVANÉ].“.

Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 520/2012-24 z 9. októbra 2012 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde na ďalšie konanie sťažnosť sťažovateľa v časti namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom krajského súdu č. k. 4 Co 331/2011-470 z 29. marca 2012 (ďalej len „napadnutý rozsudok krajského súdu“ alebo „napadnuté rozhodnutie“) a vo zvyšnej časti jeho sťažnosti nevyhovel.

Následne spolu s prípisom č. k. IV. ÚS 520/2012-37 z 20. novembra 2012 ústavný súd doručil krajskému súdu uznesenie č. k. IV. ÚS 520/2012-24 z 9. októbra, ktorým prijal na ďalšie konanie sťažnosť sťažovateľa a vyzval ho, aby sa k sťažnosti písomne vyjadril a zároveň oznámil, či trvá na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Krajský súd na výzvu ústavného súdu vo svojom vyjadrení č. Spr 318/12 z 10. decembra 2012 (doručenom ústavnému súdu 14. decembra 2012) okrem iného uvádza, že „Krajský súd v Trenčíne považuje sťažnosť sťažovateľa za neopodstatnenú a zotrváva na právnej argumentácii uvedenej v odôvodnení svojho rozhodnutia... Podľa názoru odvolacieho súdu žalovaný 1/ ako povinná osoba (§ 4 ods. 2 zák. č. 503/2003 Z. z.) uzavretím kúpnej zmluvy so žalovaným 2/ sledovali cieľ, ktorý v konečnom dôsledku znamenal, že žalobcovia v dôsledku toho, že sa sporné pozemky stali vlastníctvom fyzickej osoby, boli vylúčení z možnosti ďalšími právnymi prostriedkami domôcť sa navrátenia vlastníctva k sporným pozemkom podľa zák. č. 503/2003 Z. z. Za daného stavu aj odvolací súd rovnako ako súd prvého stupňa dospel k záveru, že kúpna zmluva uzavretá medzi žalovanými 1/ a 2/ je absolútne neplatným právnym úkonom podľa § 39 Občianskeho zákonníka, nakoľko svojím obsahom a účelom obchádza zák. č. 503/2003 Z. z. Odvolací súd v tomto smere poukázal aj na obdobný právny záver zaujatý už Najvyšším súdom SR v rozhodnutí sp. zn. 4 Cdo 180/2007 zo dňa 30. 06. 2009 a odvolacie námietky odvolateľa o protiústavnom právnom posúdení veci súdom prvého stupňa poukazujúcom na porušenie princípu zákazu retroaktivity považoval za neopodstatnené. Krajský súd v Trenčíne na svojej právnej argumentácii uvedenej v odôvodnení rozhodnutia zotrváva a sťažnosť sťažovateľa navrhuje zamietnuť.“.

Prípisom č. k. IV. ÚS 520/2012-41 zo 17. decembra 2012 ústavný súd vyzval právnu zástupkyňu sťažovateľa, aby oznámila, či trvá na konaní ústneho pojednávania, a zároveň jej zaslal na vedomie a prípadné zaujatie stanoviska vyjadrenie krajského súdu č. Spr 318/12 z 10. decembra 2012. Právna zástupkyňa sťažovateľa v podaní doručenom ústavnému súdu 30. januára 2013 oznámila, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania, a vo svojej replike k vyjadreniu krajského súdu z 10. decembra 2012 v podstate zhrnula svoju predchádzajúcu argumentáciu.

Vzhľadom na oznámenia právnej zástupkyne sťažovateľa a krajského súdu, že netrávajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd využil možnosť

podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde a upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich argumentáciou dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie vo veci namietaného porušenia práv podľa označeného článku ústavy. Poukazujúc na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou v sťažnosti namietaného porušenia označených práv – ústavný súd nepovažuje ústne pojednávanie ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných na meritórne rozhodnutie veci (m. m. I. ÚS 157/02, I. ÚS 66/03), a preto ďalej konal bez nariadenia ústneho pojednávania.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy) (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať uvedené základné právo účastníkov garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 152 ods. 4 ústavy) (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

Z konštantnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré

ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmavať, či v konaní pred všeobecným súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmavať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaniach, ktoré im predchádzali, alebo samotných rozhodnutiach došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmania vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/00).

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy právneho poriadku Slovenskej republiky. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma (II. ÚS 249/2011).

Výklad a aplikácia práva všeobecnými súdmi musí byť v súlade s účelom práva na spravodlivé súdne konanie (a jemu zodpovedajúcemu právu na súdnu ochranu), ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania.

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodíť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci.

Sťažovateľ v sťažnosti tvrdí, že napadnutým rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu ním označených základných práv podľa ústavy tým, že krajský súd potvrdením rozsudku okresného súdu, ktorým tento súd vyslovil neplatnosť vo výroku označených kúpnych zmlúv, postupoval v rozpore so zákazom spätnej pôsobnosti právnych noriem, čím porušil princíp zákazu retroaktivity právnych noriem a s tým súvisiaci princíp právnej istoty účastníkov právnych vzťahov a ochrany ich dôvery v právny poriadok ako integrálnych súčastí princípu právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy.

Z citovaného odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu vyplýva, že podstatou jeho argumentácie (ako aj argumentácie okresného súdu) je tvrdenie, podľa ktorého žalovaný v 1. rade vedomý si toho, že sa stáva povinnou osobou podľa § 4 ods. 2 zákona č. 503/2003 Z. z. a že sporné nehnuteľnosti bude musieť odo dňa účinnosti označeného zákona vydať žalobcom, resp. ich nebude môcť previesť na iného, uzatvoril 15. decembra 2003 so sťažovateľom ako kupujúcim kúpnu zmluvu z 15. decembra 2003, na základe ktorej Správa katastra [REDAKOVANÉ] 22. decembra 2003 povolila vklad vlastníckeho práva k sporným pozemkom v prospech sťažovateľa (teda ešte pred účinnosťou zákona č. 503/2003 Z. z.). Z uvedeného všeobecne súdy ustálili, že žalovaný v 1. rade ako predávajúci chcel takýmto spôsobom obísť právne dôsledky pre neho z tejto právnej úpravy vyplývajúce, keďže vytvoril taký právny stav, ktorým znemožnil žalobcom navrátenie ich vlastníckeho práva k sporným pozemkom podľa zákona č. 503/2003 Z. z.

Všeobecné súdy takto zistený skutkový stav zhodne právne kvalifikovali podľa § 39 Občianskeho zákonníka a kúpnu zmluvu z 15. decembra 2015 posúdili ako neplatný právny úkon, pretože svojím obsahom a účelom obchádzala zákon č. 503/2003 Z. z.

Vzhľadom na absolútnu neplatnosť označenej kúpnej zmluvy ako právneho úkonu predchádzajúceho uzatvoreniu kúpnej zmluvy z 8. marca 2006 uzatvorenej medzi sťažovateľom ako predávajúcimi a žalovanými v 3. a 4. rade ako kupujúcimi dospeli všeobecne súdy zhodne k záveru aj o absolútnej neplatnosti tohto následného právneho

úkonu, čo právne odôvodnili s poukazom na znenie § 39 Občianskeho zákonníka, pretože táto kúpna zmluva vzhľadom na absolútnu neplatnosť predchádzajúceho právneho úkonu – kúpnej zmluvy z 15. decembra 2003 – je v rozpore so zákonom, keďže nikto nemôže na iného previesť viac práv než sám má.

Zuž uvedeného vyplýva, že argumentačným východiskom krajského súdu je myšlienková konštrukcia, podľa ktorej pripúšťa možnosť právne relevantným spôsobom obchádzať právnu úpravu v období pred nadobudnutím jej účinnosti, a následne takýto právny úkon sankcionovať neplatnosťou podľa § 39 Občianskeho zákonníka pre jej obchádzanie.

V predmetnej veci je preto úlohou ústavného súdu posúdiť, či právny názor vyslovený krajským súdom v napadnutom rozsudku, podľa ktorého prípustnosť aplikácie právnej úpravy vyplývajúcej zo zákona č. 503/2003 Z. z. na právny vzťah založený kúpnu zmluvou z 15. decembra 2003 v období pred nadobudnutím jeho účinnosti a následným právnym posúdením tejto kúpnej zmluvy ako neplatného právneho úkonu podľa § 39 Občianskeho súdneho poriadku pre obchádzanie zákona č. 503/2003 Z. z., je výsledkom ústavne konformného výkladu vo veci aplikovaných ustanovení právnych predpisov.

Ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že zo skutkového hľadiska sa javí medzi účastníkmi konania ako nesporné, že žalovaný v 1. rade ako predávajúci uzatvoril v období medzi platnosťou a účinnosťou zákona č. 503/2003 Z. z. so sťažovateľom ako kupujúcim kúpnu zmluvu z 15. decembra 2003, pričom v uvedenom období bol povolený aj vklad vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ktoré boli jej predmetom. Rovnako sa javí byť nesporná aj tá skutočnosť, že takto uzatvorená zmluva po nadobudnutí účinnosti označeného zákona by bola nedovoleným právnym úkonom a sankcionovateľná absolútnou neplatnosťou.

Podľa § 39 Občianskeho zákonníka neplatný je právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom.

Podľa § 4 ods. 2 zákona č. 503/2003 Z. z. povinná osoba je povinná s pozemkami až do navrátenia vlastníctva k pozemkom oprávnenej osobe nakladať so starostlivosťou riadneho hospodára a nemôže pozemok previesť odo dňa účinnosti tohto zákona do vlastníctva iného; takýto úkon je neplatný. Právo na náhradu škody, ktorú povinná osoba spôsobí oprávnenej osobe porušením týchto povinností, zostáva nedotknuté.

Podľa § 6 ods. 2 písm. a) zákona č. 503/2003 Z. z. vlastníctvo k pozemkom alebo k jeho častiam nemožno navrátiť, ak pozemok je vo vlastníctve fyzickej osoby.

Podľa čl. III zákona č. 503/2003 Z. z. tento zákon nadobúda účinnosť 1. januára 2004.

V tejto súvislosti ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že všeobecne záväzné právne predpisy nadobúdajú platnosť dňom ich vyhlásenia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky a týmto dňom sa stávajú súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky. Uvedené však neznamená, že už týmto okamihom je právny predpis aplikovateľný a vynútiteľný. Aplikovateľnosť právneho predpisu vyjadruje situáciu, kedy na jeho základe vznikajú jeho adresátom práva a povinnosti. Zväznosť prijatej novej právnej úpravy, a teda aj možnosť jej aplikácie, je spojená vždy s účinnosťou právneho predpisu. Z uvedeného vyplýva, že na rozdiel od platnosti, je účinnosť právneho predpisu taká jeho vlastnosť, ktorá spočíva v možnosti presadenia jeho právnych dôsledkov/normatívneho tlaku na tie spoločenské vzťahy, ktoré sú predmetom jeho reglementácie. Účinnosť právnej úpravy tak vyjadruje časový okamih, s ktorým sú spojené jej právne účinky (normatívna pôsobnosť), teda jej zväznosť a aplikovateľnosť. V zásade platí, že platnosť a účinnosť právnej úpravy nenastáva v jeden okamih, ale že medzi obdobím platnosti a účinnosti právnej úpravy je vytvorený časový priestor, tzv. legisvakačná lehota, ktorej zmyslom a účelom je najmä to, aby sa jej adresáti mohli oboznámiť s jej obsahom ešte predtým, ako sa pre nich stane záväznou. Uvedené platí bez výhrad aj pre prípad posudzovania právnych dôsledkov vyplývajúcich z právnej úpravy prijatej zákonom č. 503/2003 Z. z. pre obdobie predchádzajúce jej účinnosti v spojení s § 39 Občianskeho zákonníka.

Ako už ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti viackrát uviedol, obchádzanie zákona spočíva vo vylúčení právne záväzného pravidla správania sa zámerným použitím prostriedkov, ktoré samy osebe nie sú zákonom zakázané, v dôsledku čoho sa nastolený stav javí z hľadiska pozitívneho práva ako nenapadnuteľný. Konanie *in fraudem legis* predstavuje postup, keď sa niekto správa formálne podľa práva, ale tak, aby zámerne dosiahol výsledok právnou normou zakázaný alebo nepredvídaný a nežiaduci. K obchádzaniu zákona dôjde v prípade, keď právny úkon nie je v priamom rozpore so zákonom, ale svojimi účinkami a najmä svojím účelom zákon, jeho ciele a zmysel (*ratio legis*) obchádza (III. ÚS 314/07).

Z už uvedeného možno potom urobiť záver, podľa ktorého akákoľvek úvaha nad obsahom legálneho pojmu „zákon“ použitého v § 39 Občianskeho zákonníka pripúšťajúca takú jeho interpretáciu, ktorá umožňuje naplniť jeho obsah aj platným, ale neúčinným všeobecne záväzným právnym predpisom pre účely jeho možného obchádzania, nie je z normatívneho hľadiska udržateľná. Keďže neúčinná právna úprava nikoho nezaväzuje, nie je potom ani konzistentné prijať záver, že jej obchádzaním prostredníctvom právneho úkonu jeho účastníci chceli vylúčiť normatívne dôsledky, ktoré takáto úprava predpokladá.

V tejto súvislosti je tiež potrebné uviesť, že interpretačný záver krajského súdu o obsahu pojmu „zákon“ v § 39 Občianskeho zákonníka dôsledne nerozlišuje medzi významom platnosti právneho predpisu a jeho účinnosti a tiež nezohľadňuje význam a účel inštitútu *vacationis legis*, ktorým je najmä to, aby sa adresáti novej právnej úpravy mohli oboznámiť s jej obsahom ešte predtým, ako sa pre nich stane záväznou.

Ústavný súd považuje za dôležité poukázať aj na tú skutočnosť, že pravidlo vytvorené krajským súdom o posudzovaní právneho úkonu uskutočneného pred nadobudnutím účinnosti právnej úpravy, ktorá je vo svojom dôsledku týmto právnym úkonom obchádzaná, ako právneho úkonu *in fraudem legis* a následne sankcionovateľného neplatnosťou, vytvára odlišný právny režim jeho posudzovania než v prípade jeho priameho rozporu s takouto

právnou úpravou. Uvedené vo svojich dôsledkoch tiež znamená, že pojem „zákon“ použitý v § 39 Občianskeho zákonníka je používaný v dvoch odlišných významoch, keď na jednej strane sa ním rozumie zákon platný a účinný pre prípad priameho rozporu právneho úkonu so zákonným zákazom a na strane druhej sa ním rozumie zákon platný, ale nie nutne účinný pre prípad jeho obchádzania. Takejto interpretácii pojmu „zákon“ nielenže v okolnostiach danej veci chýba zmysluplné a teoreticky udržateľné zdôvodnenie, ale bez bližšej argumentácie narúša obsahovú koherenciu rovnako znejúcich legálnych pojmov, čím sa bez akéhokoľvek zdôvodnenia dostáva do rozporu s jazykovo interpretačnou zásadou zákazu homonymického (polysémického) výkladu slov použitých v rámci jedného právneho predpisu.

V súvislosti so sťažovateľom namietaným porušením princípu neretroaktivity ústavný súd uvádza, že problematika retroaktivity právnych noriem je otázkou, ktorá bola predmetom posudzovania ústavného súdu vo viacerých jeho nálezochoch, pretože sa úzko dotýka princípu právnej istoty a ochrany nadobudnutých práv a v širšom kontexte súvisí aj s koncepciou právneho štátu ako štrukturálnym a materiálnym princípom, na ktorom je budovaný celý ústavný poriadok.

Ústavný súd už vo viacerých rozhodnutiach vyslovil, že v našom ústavnom poriadku sa uplatňuje zásada „*lex retro non agit*“ (teda „zákon nemá spätnú účinnosť“), keď napr. uviedol, že k definujúcim znakom právneho štátu patrí aj zákaz retroaktivity právnych noriem, ktorý je významnou demokratickou zárukou ochrany práv občanov a právnej istoty (PL. ÚS 16/95). K tomu treba dodať, že k definujúcim znakom právneho štátu patrí aj zákaz retroaktívneho výkladu právnych noriem, ktorý je rovnako významnou demokratickou zárukou ochrany práv občanov a právnej istoty. Princíp zákazu spätného pôsobenia právnej reglementácie tak zabraňuje najhrubšiemu porušeniu oprávnenej dôvery v stálosť právneho poriadku tým, že v zásade vylučuje akúkoľvek možnosť, aby nová právna úprava *ex tunc* modifikovala práva a povinnosti, ktoré platne vznikli podľa starej právnej úpravy, bez ohľadu na obsah a spôsob ich vzniku. Preto v súvislosti s riešením kolízie novej a starej úpravy musia orgány verejnej moci vždy venovať osobitnú pozornosť tomu, aby

nezvolili také právne riešenie, ktoré by umožnilo ústavne neprípustnú formu spätného pôsobenia právnych noriem.

Právna teória rozoznáva retroaktivitu pravú a nepravú, pričom aj ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti usiluje o jej dôsledné rozlišovanie. Pravá retroaktivita zahŕňa prípady, keď právna norma reglementuje i vznik právneho vzťahu a nároky z neho vzniknuté pred jej účinnosťou (teda o pravom spätnom pôsobení nového zákona ide vtedy, keď pôsobí aj pre minulú dobu). Nepravá retroaktivita spočíva v tom, že právne vzťahy hmotného i procesného práva, ktoré vznikli za platnosti práva starého, sa spravujú zásadne týmto právom, a to až do doby účinnosti práva nového. Po jeho účinnosti sa však riadi právom novým (teda o nepravé spätné pôsobenie ide vtedy, keď nový zákon nariaďuje, že má byť použitý i na staré právne pomery už založené, ale iba od doby, keď začína pôsobnosť nového zákona, alebo ešte od neskoršej doby; *mutatis mutandis* PL. ÚS 38/99).

Rešpektujúc podstatné odlišnosti medzi inštitútom platnosti a inštitútom účinnosti právneho predpisu a ich uplatnenia v právnoaplikačnej praxi z hľadiska ich možných právnych účinkov, ústavný súd, akcentujúc princíp právnej istoty, sa v danej veci priklonil k formálnoprávnomu, z legislatívnoprávneho hľadiska inak štandardne akceptovanému prístupu k posudzovaniu právnych účinkov relevantných právnych predpisov.

Vzhľadom na už uvedené ústavný súd konštatuje, že krajský súd ústavne neudržateľným spôsobom v rámci aplikačného postupu priznal normatívny význam neúčinnnej právnej úprave, keď v dôsledku ústavne nekonformnej interpretácie pojmu „zákon“ v § 39 Občianskeho zákonníka pripustil právne relevantnú možnosť jej obchádzania a právny úkon uzatvorený podľa starej právnej úpravy následne v kontexte platného, ale neúčinného zákona č. 503/2003 Z. z. posúdil ako absolútne neplatný pre jeho obchádzanie. Postup krajského súdu, ktorý v rámci subsumpčného/rozhodovacieho sylogizmu pri aplikácii práva presadil normatívne účinky označeného zákona pre obdobie predchádzajúce jeho účinnosti, predstavuje taký akt normatívnej zmeny spoločenských vzťahov regulovaných podľa starej právnej úpravy, ktorý umožňuje jej pôsobenie s účinkami *ex tunc*.

V nadväznosti na už uvedené je ústavný súd toho názoru, že krajský súd (ako aj okresný súd) interpretoval pojem „zákon“ použitý v § 39 Občianskeho zákonníka spôsobom umožňujúcim priznať normatívne účinky aj takej právnej úprave, ktorá v čase uskutočnenia právneho úkonu nebola účinnou právnou úpravou, v dôsledku čoho presadil spätné účinky novej právnej úpravy aj na tie právne vzťahy, ktoré vznikli pred nadobudnutím jej záväznosti.

Ústavný súd konštatuje, že nebolo jeho úlohou posúdiť, či kúpna zmluva z 15. decembra 2003 a kúpna zmluva z 8. marca 2006 sú platnými alebo neplatnými právnymi úkonmi, na základe ktorých došlo k prevodu vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam, resp. podľa akej právnej úpravy je potrebné posudzovať otázku platnosti označených právnych úkonov, pretože odpoveď na tieto otázky musí nájsť krajský súd v ďalšom konaní.

Z pohľadu ústavného súdu je podstatné, že právna konštrukcia krajského súdu (ako aj okresného súdu) v napadnutom rozsudku, podľa ktorej pripustil právne významnú možnosť obchádzania zákonného zákazu obsiahnutého v platnom, ale neúčinnom právnom predpise, vykazuje vo vzťahu k výsledku, ku ktorému dospel – neplatnosť právneho úkonu – také zjavné nedostatky, ktoré spochybňujú celkovú ústavnú udržateľnosť záverov krajského súdu.

Odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu je preto podľa názoru ústavného súdu za hranicou ústavnej udržateľnosti. Sumarizácia nedostatkov vo vzťahu k záveru, ku ktorému krajský súd v napadnutom rozsudku dospel, spôsobuje, že tento záver vyznieva nepresvedčivo a na ujmu sťažovateľa. Tým došlo podľa názoru ústavného súdu zo strany krajského súdu k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 ústavy ústavný súd uvádza, že v nadväznosti na vyslovenie porušenia základného

práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a zrušenie rozsudku krajského súdu sa v súlade s doterajšou judikatúrou ústavného súdu (II. ÚS 182/06, IV. ÚS 311/08) otvára priestor na to, aby sa krajský súd sám vyrovnal s ochranou označeného základného práva hmotného charakteru. Ústavný súd preto sťažnosti v tejto časti nevyhovel, uprednostňujúc právomoc všeobecného súdu na ochranu subjektívnych hmotných práv účastníkov konania pred ochranou v konaní pred ústavným súdom. Ústavný súd v tejto súvislosti prihliadol aj na zásadu minimalizovania zásahov do právomoci iných orgánov verejnej moci, keďže nálezom zrušujúcim rozhodnutie o poslednom procesnom prostriedku, ktorý zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje, sa vytvoril priestor na ochranu namietaného porušenia týchto práv v rámci sústavy všeobecných súdov (obdobne pozri napr. IV. ÚS 128/07, IV. ÚS 24/2010, I. ÚS 244/2011, IV. ÚS 495/2011).

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie... Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie...

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal

rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

Úlohou krajského súdu bude v ďalšom priebehu odvolacieho konania znova posúdiť a rozhodnúť o určení namietanej neplatnosti právnych úkonov takým spôsobom, ktorý bude ústavne konformný a bude v súlade s právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v bode II tohto nálezu. Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že opätovné prerokovanie veci krajským súdom nemusí nevyhnutne vyústiť do záveru o vyhovení odvolaniu sťažovateľa, ale pôjde o to, aby krajský súd k námietkam sťažovateľa, ktoré formuloval v odvolaní, ako aj v sťažnosti adresovanej ústavnému súdu, zaujal ústavne akceptovateľné a udržateľné právne názory o aplikovateľnej právnej úprave relevantnej pre posúdenie neplatnosti označených kúpnych zmlúv.

Sťažovateľ ďalej navrhuje, aby ústavný súd uložil krajskému súdu povinnosť zaplatiť mu aj primerané finančné zadosťučinenie vo výške 1 000 €.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa čl. 127 ods. 1 ústavy boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Z uvedeného textu ústavy vyplýva, že ústavný súd môže, avšak nemusí priznať primerané finančné zadosťučinenie.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že deklarovanie porušenia práva sťažovateľa, zrušenie napadnutého rozsudku krajského súdu a vrátenie mu veci na ďalšie konanie je pre neho dostatočným zadosťučinením, a preto sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v súvislosti s právnym zastupovaním advokátskou kanceláriou v konaní pred ústavným súdom.

Ústavný súd pri rozhodovaní o úhrade trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2011, ktorá bola 763 €, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2012. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 14 ods. 1 písm. a) a b) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za každý úkon po 127,16 €, čo spolu s paušálnou náhradou niektorých hotových výdavkov 2 x 7,63 € za každý úkon právnej služby predstavuje sumu 269,58 €. Keďže právna zástupkyňa je platkyňou dane z pridanej hodnoty [ďalej len „DPH“], uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Celková odmena za poskytnuté právne služby predstavuje sumu 323,49 € (bod 3 výroku tohto nálezu). Za tretí úkon právnej služby (stanovisko sťažovateľa k vyjadreniu krajského súdu) ústavný súd úhradu nepriznal, pretože neobsahovalo žiadne nové skutočnosti, ktoré by mohli prispieť k ďalšiemu objasneniu veci (bod 4 výroku tohto nálezu).

Úhradu trov konania je krajský súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. mája 2015